

Susan George

Directora de l'Institut Transnacional d'Amsterdam

«No volem escoltar que el nostre nivell de consum crea més pressió demogràfica i destrucció ecològica en els altres països. El cost del nostre estil de vida és molt elevat, però els problemes no desapareixen o deixen de passar simplement perquè no miren cap a on s'expressen.»

Susan George va néixer als EUA, es va llicenciar en Filosofia per la Sorbona, França, i és directora de l'Institut Transnacional d'Amsterdam. Ha publicat vuit llibres, tots els quals sobre qüestions de desenvolupament i les relacions Nord-Sud. El boomerang de la deuda (col·lecció Intermón) explica la feixuga factura que paguen els països rics per mantenir la resta del món sotmès a la dinàmica d'un deute exterior alimentat pel capital financer. La seva última obra, en col·laboració amb Fabrizio Sabelli, és La religión del crédito, dedicada al Banc Mundial, una institució que George equipara en el seu funcionament amb una església medieval.

l'era de les gr

Quan es fan projeccions sobre el que representarà el flux migratori els pròxims anys es parla de milions d'individus en un espai curt de temps, xifres que tornaran insignificants les que tenim ara. I, tanmateix, si fem cas a les mesures policiaques que adopta la UE i el que ens diuen alguns partits polítics i certs mitjans de comunicació, l'emigració ja és un problema ara en diversos països europeus. Aquesta és una visió realista, estem exagerant la nota o senzillament algú s'està posant l'emplastre abans de la ferida?

Demògrafs, sociòlegs, economistes i experts de diverses categories socials, estan d'acord a considerar les emigracions des del Nord d'Àfrica vers Europa la qüestió més candent i complexa del pròxim mil·lenni. El Mediterrani, tanmateix, és una de les moltes regions que sotmetran a una creixent pressió migratòria les zones més riques del món, que representen només una quinta part de la població del globus. Altres zones d'Àfrica, vastes regions asiàtiques i el constant goteig des de l'Amèrica llatina vers els EUA mostren tots els símptomes del que pot finalment convertir-se en l'*era de les grans migracions*. La causa de fons d'un moviment humà d'aquesta envergadura descansa en els profunds desequilibris econòmics que divideixen el món en dues meitats: els que tenen i els que no tenen. Aquests mateixos desequilibris, que formen una part estructural dels mateixos països rics, indiquen que aquests no estan preparats ni culturalment, ni políticament, ni socialment per bregar amb un fenomen com el de les migracions. Susan George considera que la solució a aquest greu problema només pot venir de la mà d'una solidaritat ben entesa: promoció del desenvolupament als països endarrerits, estimulació de les tendències econòmiques més viables localment i afavorint un intercanvi comercial sense entrebancs ni condicionants.

Europa, en general, i França en particular, s'estan tornant cada vegada més paranoics amb la qüestió de la immigració i, de passada, estan obrint les portes a la dreta que es troba amb el camí fressat. I el pitjor és que no existeix un problema real. En realitat, no sabem de quants estrangers estem parlant i quin és l'impacte real en la població global del país, no diguem ja de l'economia, perquè tots sabem, i els governants els que més que el mercat negre o els mercats paral·lels no controlats s'alimenten de mà d'obra immigrant. A França, per exemple, quan hom examina les xifres, el primer que descobreix és que la immigració ha descendit els últims deu anys. Jo per exemple, sense anar més lluny, sóc naturalitzada francesa. Se'm pot considerar una immigrant? Les últimes xifres que tinc parlen que a Europa hi ha 15 milions d'immigrants legals i 2,5 milions de clandestins.

ns migracions

Per a alguns, les xifres són tan significatives com per haver llançat el debat sobre si s'han d'adoptar mesures que garanteixin la multiculturalitat o, per contra, que propiciïn la integració cultural. Què en pensa?

Tot i que, segons vostè, les xifres no són encara importants, la Unió Europea actua com si hi hagués un problema real —o fatalment hagués d'arribar— des del moment que crea des d'estructures de contenció a les fronteres fins a polítiques d'integració per a cada país.

Quines serien les mesures preventives en els punts d'origen del flux migratori?

No sóc una experta en el debat sobre multiculturalitat o integració cultural. A mi em sembla, sigui com sigui, que hem d'insistir en la preservació dels valors de la república. No crec que la llibertat cultural arribi a l'obligatorietat del vel als llocs públics, per esmentar el cas que es va produir a França. En l'espai privat, que facin el que els sembli, les lleis de la república els protegeixen. Ara bé, en aquesta mena de debats hi ha sempre una càrrega de prejudicis molt feixuga. Sembla que ens veiem irremeiablement obligats a dir alguna cosa sobre els *altres* i emetre judicis respecte d'això, malgrat que ho ignorem gairebé tot sobre ells.

Dispensi, però la UE no hi veu més enllà dels seus nassos. Els moviments migratoris a gran escala no són normals. La gent no se'n va de casa, abandona la seva família i s'arrisca a submergir-se en una societat hostil només per curiositat. Si es produeixen moviments poblacionals d'aquesta envergadura és perquè passa alguna cosa al punt d'origen, perquè les condicions per a la supervivència s'han tornat extremament dures i no hi ha possibilitats reals de trobar els mitjans per tenir una vida decent. La creació d'ocupació és insuficient per a la població en edat laboral i, alhora, altres paràmetres socials i polítics s'estan deteriorant a ulls veients. Per consegüent, és a aquestes condicions cap a on s'ha de dirigir la mirada i allà és on cal aplicar polítiques preventives. Sobretot si resulta que aquest *allà* són països amb els quals comerciem habitualment, amb els que mantenim vincles polítics, comercials i històrics. Països, per tant, que es troben dins de la nostra àrea d'influència i amb els quals constituïm regions geopolítiques naturals. Les condicions que impulsen a emigrar solen ser extremes i caldria dedicar-los tota l'atenció del món.

Ens trobem davant d'un problema d'enormes dimensions que requereix un esforç creatiu també d'enormes dimensions. Tot indica que l'emigració augmentarà els pròxims anys. No importa com posi vostè els estudis dels experts, el resultat apunta en la mateixa direcció. On trobarem fórmules noves per afrontar aquest desafiament? En primer lloc, hem de trobar els mitjans per canviar les circumstàncies en el punt d'origen de l'emigració. Aquest és el pas més important. I els països rics tenen a les mans les eines per treballar en aquest sentit. Sobretot, i en lloc preferent, el deute extern. Si treballem amb el deute extern, si el renegociem amb l'objectiu de transformar-lo en inversió i crear ocupació local, aleshores veuríem que començàvem a veure el problema des d'una altra perspectiva. A més, ja tenim a l'abast algunes experiències que ens mostren l'efecte fulminant que té treballar sobre el deute extern amb aquests objectius. Turquia ha creat en deu anys deu milions nous de llocs de treball. Estem parlant de deu milions d'individus que no hauran d'anar a buscar la satisfacció de les seves necessitats bàsiques fora del seu propi país. És a dir, hi ha una possibilitat d'emigració massiva que ha estat desactivada.

l'era de les gr

Què ens impedeix treballar sobre el deute extern dels països en desenvolupament des d'aquesta perspectiva?

Per on caldria començar un programa mínim de mesures que tingués present la qüestió de les migracions?

És sorprenent que aquest canvi del que vostè parla no sigui evident quan l'emigració en massa planteja, entre d'altres coses, una commoció mediambiental les seqüeles de la qual toquen de ple els països industrialitzats.

Res i tot. Res perquè és una cosa que hi és i que només requereix voluntat política, imaginació i capacitat per posar-la en pràctica. Tot, perquè aquesta voluntat política simplement no existeix i, per consegüent, tampoc la imaginació i la capacitat. En vista de com es presenten els esdeveniments polítics als països industrialitzats i, en particular a Europa, em fa l'efecte que ara no farem res durant força temps, fins ben entrat el pròxim segle. No és una qüestió de ser optimista o pessimista sobre el tema. Simplement és que no està passant res que ens faci entreveure que ens trobem al llindar d'adoptar mesures efectives per promoure el desenvolupament dels altres països i impedir el desgavell que poden suposar les migracions massives. Ben al contrari, per no fer ni tan sols veig intents mitjanament seriosos per comprendre els altres, els que pateixen l'efecte de les nostres polítiques econòmiques i comercials. En aquest context, no es beslluma cap voluntat per part de la UE d'exercir el paper de líder en una situació en què es juga gran part del seu futur. El màxim exercici d'imaginació a què arriba és a dissenyar i a posar en pràctica mesures punitives. Pot semblar una actitud estúpida, suïcida o com es vulgui qualificar, però no és fortuïta: s'engloba, per descomptat, en un marc més ampli, el sorgit després del final de la guerra freda en el qual als països rics cada vegada els preocupa menys el Sud.

Caldria combinar les polítiques domèstiques i les dirigides a orientar les actuacions a l'exterior. A casa, el primer és *pacificar* la conflictivitat social que sol engreixar els moviments de dreta i ultradreta. Els governs no haurien de perseguir els emigrants, sinó els ocupadors de mà d'obra il·legal que a sobre exploten amb salaris i condicions de vida miserables. A l'exterior, caldria repensar la cooperació europea amb els països pobres i, en particular, amb el Mediterrani. França, Alemanya i Itàlia són els països que reben el flux migratori més important procedent de la conca sud del mediterrani. No pot ser que continuem mantenint les actituds actuals respecte a aquests. Hem de pensar en aquells països com a socis, com a membres d'una entitat cooperativa. Això implica canviar els eixos de la nostra forma d'enfocar els problemes.

Efectivament, com he dit abans, tot indica que la migració augmentarà considerablement els pròxims anys, sobretot per part de la població més activa dels països en desenvolupament. Aquest desplaçament humà exerceix un impacte en cadena sobre el medi ambient. Primer es produeix l'èxode del medi rural a l'urbà, és el preludi de la sortida. En aquest procés, l'agricultura pateix una forta tensió, clarament perceptible al medi físic i humà. Es perden hàbitats, cultures, recursos naturals, grups de població. La pèrdua de llocs de treball al sector agrícola invariablement està acompanyada de l'abandonament de les terres i de la introducció de pràctiques agrícoles summament agressives amb conseqüències irreversibles per a moltes generacions. Tot això es converteix en una bomba que alimenta l'explosió urbana, el creixement descontrolat de les ciutats, on les condicions de vida es deterioren encara més. És l'últim pas abans de fer la maleta. Enrera queda un medi ambient sotmès a un greu càstig, les seqüeles humanes de la qual es desplacen aleshores a altres parts del món. La mateixa migració, vista des d'aquesta perspectiva, ja és un desastre mediambiental d'efectes globals.

Com entén vostè, aleshores, que les migracions no ocupin un lloc primordial en la política mediambiental europea i només es dediqui atenció als factors interns?

Com utilitzaria el deute extern amb un fi d'aquesta mena?

A la nostra regió, a la conca mediterrània, on col·locaria les prioritats mediambientals per crear ocupació?

Doncs senzillament no ho entenc. Em desespera la rigidesa dels polítics i de les seves propostes polítiques, tant a la UE com als seus països respectius. En molts anys no hem vist res de nou, ni una sola idea intel·ligent orientada a afrontar un problema de tanta gravetat que, a més, per no afrontar-lo, cada vegada és pitjor i les seves seqüeles són més greus. És extraordinària aquesta manca d'imaginació. Si analitzem la Declaració de Barcelona, per exemple, veiem que és un text vacu, no hi ha ni una sola proposta que es pugui traduir en mesures eficaces sobre el terreny, com per exemple desenvolupar una política de restauració del medi ambient dels països en desenvolupament que generi ocupació, que pensi en l'ecosistema com una font de beneficis i no com un territori susceptible de ser saquejat.

El deute extern és una greu càrrega que empitjora cada any. Vivim una època en què el capital financer és remunerat constantment davant l'industrial, i això ha convertit l'especulació en la mercaderia preferida del mercat. És a dir que estem en un cercle viciós en què és més important la generació de deute que la compra de productes manufacturats. He estat recollint dades a l'Organització Mundial del Comerç (OMC) sobre el sud del Mediterrani des de 1970. Dos terços de les seves importacions vénen del Nord i creen 100.000 llocs de treball a França. A Itàlia el procés és semblant. A mi em sembla que la tendència és clara: hauríem d'intercanviar productes, no capital especulatiu. És a dir, hauríem d'evitar que els països pobres hagin d'invertir en els serveis del deute i, en canvi, dirigeixin aquests esforços a la producció. Amb la política actual, els únics que hi guanyen són els bancs en detriment de la creació d'ocupació i de la neteja ecològica. Però estem en l'era de la victòria del capital financer. A ell no l'importa el reguerot que deixa pertot arreu (al Nord i al Sud) en destrucció d'ocupació, de medi ambient, de narcotràfic, de moviments ingents de població.

Tenim davant nostre una tasca urgent: netejar el Mediterrani. Si continuem actuant com fins ara, acabarem matant-lo. Tota la indústria de la conca descarrega en aquell mar i, per molt que no ho vulguem veure, existeixen límits a la seva capacitat de regeneració. Crec que en això tenim un excel·lent mercat laboral que hauríem d'aprofitar per crear una indústria del medi ambient que preservi, repari i netegi tota la conca. Una política d'aquesta mena ja actuaria com un dic de contenció de població efectiu, perquè suposaria una reactivació econòmica local, un enriquiment apreciable, el des-envolupament de tecnologies apropiades i un increment dels intercanvis comercials.

l'era de les gro

No creu que la qüestió d'estimular el desenvolupament dels altres no forma part del debat públic a Europa perquè, entre altres coses, suposa d'una manera o altra, un qüestionament del nostre estil de vida? Fins a quin punt estem disposats a estimular la producció industrial en països més endarrerits si el que predomina és la idea de la competència? Acceptaríem crear potències industrials amb una capacitat competitiva superior que la nostra, ja sia perquè tant la seva mà d'obra com els seus productes són més barats?

Ceguesa? No creu que hi ha una estratègia dels països rics, i per tant d'Europa, de mantenir el control dels mercats i fins i tot la cohesió social dels països pobres a través del deute extern?

Aquest és un problema crucial. A ningú li agrada escoltar que el seu nivell de consum crea més pressió demogràfica i destrucció ecològica en els altres països, en particular als menys desenvolupats. Aquest és un dels debats que no volem obrir, que no volem explorar. Preferim pensar que el problema de la població el tenen els que incrementen les seves xifres d'habitants, no els que incrementen el seu percentatge de consum total de recursos. Aquest últim és el cas dels països industrialitzats. El cost del nostre estil de vida és molt elevat, en tots els sentits, però preferim no debatre-ho, no confrontar-ho amb els problemes que causa. No obstant això, els problemes no desapareixen o deixen de passar simplement perquè no mirem cap a on s'expressen. I, per més que ens costi, hem de començar a elaborar una agenda política, clara i explícita perquè Europa i els països del Sud emprenguin negociacions amb la intenció de transformar el deute extern en inversió en medi ambient, en llocs de treball, en reduir el tràfic de drogues i incrementar les relacions comercials productives. Ens hem d'obrir per conèixer la realitat dels països del Sud, que fan sacrificis enormes per reduir la mortalitat, augmentar l'educació i millorar les seves condicions de vida, malgrat el medi hostil que nosaltres els creem amb la nostra ceguesa.

Sí, però no com a part d'un pla estudiat i concertat. De fet, el Nord no sap el que vol perquè el que aconsegueix amb la seva política és més drogaaddicció, menys inversió social i menys llocs de treball als seus propis països. Quant temps més es pot mantenir aquesta situació? En lloc de preguntar-nos només això, crec que hauríem d'indagar on hi ha les solucions i què hauríem de fer per posar-les en pràctica ●

Luis Ángel Fernández Hermana

ms migracions